

Naš jezik

**СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК**

НАШ ЈЕЗИК

LIBRARY
FEB 1 1952
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

НОВА СЕРИЈА Тб.
Књ. II — Св. 7-10

БЕОГРАД 1951

С А Д Р Ж А Ј

	Страна
1. <i>А. Белић</i> : Из'новије акценгуације (I)	227
2. <i>С. Машић</i> : Белешке о језику Његошевом у Лучи и Вијенцу	238
3. <i>Србислава Ковачевић</i> : О именици доба у нашем језику	246
4. <i>Б. Милановић</i> : <i>Садржаши</i> или <i>садржавашаи</i>	256
5. <i>В. М. Миловић</i> : О неким стручним називима	265
6. <i>Ј. Радхловић</i> : <i>Дихашаи</i> и <i>дисашаи</i>	279
7. <i>Св. Марковић</i> : <i>Правоснажан</i> или <i>цравносмажан</i>	290
8. <i>В. Ђ. Јовановић</i> : <i>Омски</i> или <i>омовски</i>	294
9. <i>И. Стевовић</i> : Поводом претходног чланка	296
10. <i>Св. Предић</i> : О дефиницији <i>огледа</i>	300
11. <i>Д. Живковић</i> : О претходном чланку	304
12. <i>Б. Вајагић</i> : О неким техничким изразима	307
13. <i>П. Васић</i> : Неколико начелних речи	309
14. <i>А. Шаулић</i> : „Која смрт храни, другој не да“	311
15. Из живота речи: <i>Гл. Елезовић</i> : <i>Валаге, валаке; фалага, фалзге...</i>	313
16. Језичке поуке	327
17. Регистар речи	331

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

др Александар Белић, Глиша Елезовић, др Радомир Алексић,
др Михаило Стевановић, др Радосав Бошковић,
Бранислав Милановић и Игрутин Стевовић

Научна Ризница

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1951

НАШ ЈЕЗИК

Књига II

Нова серија

Св. 7—10

ИЗ НОВИЈЕ АКЦЕНТУАЦИЈЕ

I

Први и основни принцип наше је акцентуације, ја говорим овде о оним штокавским говорима који су у основици нашег књижевног језика, да су акценти саставни делови речи, тако да они заједно са гласовима чине оне знаке којима се обележава значење. То је важно стално истицати, јер то значи да се, кад је све друго у речи једнако, оне могу разликовати и само по акценту, тако да је акценат каткада главни фонолошки елеменат карактеристичних гласовних јединица. С друге стране, треба истаћи да је та особина штокавског акцента од великог значаја за реченицу: индивидуални акценти речи у реченици се не мењају, они су чврсто усађени у речима. Може се десити да се који акценат у извесном положају у реченици изостави или овлаштније изговори, али се он у њој не мења, сем у приликама тачно одређеним: када какав предлог, свезица или прилог који се осећају као целина са речју пред којом стоје — приме њен акценат. Ово је добро познато правило нашег језика, па се ја на њему нећу дуже задржавати; само ћу навести понеки пример и за једно и друго.

Познати су примери као *гѣд* (варош) и *гѣд* (туча), *мѣш* (свињска) и *мѣш* (од грожђа), *ѣдс* (псето) и *ѣдс* (појас), *сѣн* (при спавању) и *сѣн* (сахан), *сѣдк* (свако): *сѣдк* (својак) итд. И сви други акценти могу ступити у овакве фонолошке односе: ' : ' , " : ' , " : ' и др.; напр.: *млѣдица* (млада): *млѣдица* (дрво), *глѣвница* (некадашњи порез на главу): *глѣвница* (капитал) и сл.; *здѣвница* (при наздрављању): *здѣвница* (земља),

ја̀рица (пшеница): *ја̀рица* (коза), *Нд̀вица* (име): *но̀вица* (нова лађа), *ѝдша* (за стоку): *ѝдша* (турски), *ѝдра* (испаривање): *ѝара* (новац) и сл.; *сѝд̀рац* (човек): *сѝа̀рац* (виноград), *ц̀рнац* (пришт): *ц̀рнац* (човек), *П̀равац* (на правац): *П̀равац* (човек) итд. Нема ниједног акценатског односа који не би могао бити фонолошка јединица (наравно, заједно са вокалом). Зато немају права они фонолози који из ових редова односа неке искључују.

Ово непосредно везивање акцената са значењем речи у нашем језику и чини не само да се они неизмењено задржавају у реченици него да се и дуго чувају у нашем језику уопште.

Што се тиче преношења акцената на предлоге, прилоге или свезице, то се преношење врши све мање. Већ је Даничић забележио да уколико је реч дужа, утолико теже напушта своје акценте са првог слога. Међутим за данашњи језик то правило вреди у оним случајевима када је какав израз постао сталан (стајаћи) или добио прилошко значење, напр. *нѧ дохвѧш*, *нѧ месѧц*, *нѧ облѧк*, *зѧ појѧс*, *нѧ поклѧн*, *ѧ камен*, *ѧѧ ђавола*; међутим са генитива множ. ретко се данас акценат преноси. Од Даничићевих примера: *ѧѧ образа*, *ѧѧ медвеѧа*, *бѧз дукаѧѧ*, *ѧѧ конѧѧа*, *у Турѧѧа*, *коѧ сељѧнѧ* и сл. само ће се покатакд који чути, иначе је обично *ѧѧ дбраѧа*, *коѧ сељѧнѧ* и сл. И ту продире индивидуални акценат речи. Истина, још није увек тако. При употреби одречне прилошке речце *не* имамо обавезно повлачење акцента: *не иѧшѧм*, *не видѧм*, *не знам*, *не иливѧм*, *не верујѧм*, *не ира̀знујѧм*, *не кујѧм*, *не орѧм* итд. Могло би се навести код сваке категорије речи случајевѧ где се ово повлачење одржава и где се не одржава. Код глагола напр. код свезице *да* преношење је већ архаизам или само покрајинска особина, напр. *ѧѧ видѧм* и сл., обично је *ѧѧ видѧм*. Тако и код именица: може се чути *у град*, *зѧ бога*, *у плаѧ*, *нѧ Турѧе* и сл., али су примери као *ѧѧ враѧѧѧа* или *у Бугѧре* и сл. знатно ређи.

Свугде се ту већ пробија акценат индивидуалних речи илја облика, што значи, у исто време, да је преношење старих акцената " и ~ престало да вре ти као обавезно правило за почетак речи; а то још ачи, као што ћемо

видети, да је оно престало да вреди и у другим приликама, тј. у границама засебних речи.

Познато је правило нашег савременог језика: да акценти " и ˘ могу стајати само на почетку речи и у једносложним речима, а ' и ' на свим слоговима, сем последњих слогова и сем једносложних речи (напр. *сла̀виши*, *п̀равдаши се*, *мо̀шика*, *зелѐника*, *леп̀орек*, *будала̀штина*, *величѝна*, *комендѝјашница*, *пријашѐловаши* и сл.; само: *гра̀д*, *но̀ћ*, *стѝвар*, *ѝдѝ*, *бра̀ш*, *би́ч* и сл.). У савременом језику има извесних отступања од тога општег правила, али нам и она више потврђују поменуто правило него што га обарају. Та отступања находе се подједнако и у језику Вука Караџића (нарочито у речнику од 1852) и у нашем савременом језику.

Не сматрам као права отступања од тога оне сложене речи које и сам Вук обележава спојном цртицом као: *Зма̀ј-дѝспош Вук*, *ибрѝшим-шкѝница*, *зу̀лум-ча̀лма*, *ха̀зна-дѝја*, *бѝмбер-гра̀жђе*, *бѝсер—ѝбрша*, *ѝван—цѝвјѐш* (Паштровићи), *не-ѝочин-ѝдље* и сл., јер се оне у сазнању оних који говоре осећају као две речи. Уосталом оне и претстављају или две именице (као *Зма̀ј-дѝспот*) у којој је једна атрибуцка апозиција или речи саграђене по узору турских образаца у којима именица употребљена да ближе одреди другу именицу има функцију придевску. Та функција и чини да се те именице осећају као придеви и зато и имају свој самостални акценат; напр. *ѝван-цѝвјѐш*, *јѐлен-рѝг*, *лѝљан-го̀ра*, *ра̀ј-бо̀сѝље*, *сла̀вуј-гра̀ло* и сл. Али Вук има и *Зло̀ѝдѝлѐђа*, *очѐвиднѝ*, *очѝгледнѝ*, *ѝрвобра̀шучед*, *бо̀гобѝјазан*, *сѝр̀зиман̀шија*, *сѝр̀зибра̀да*, *клѝнчѝрба*, *рѝмѝѝа*. Очигледно је да *рѝмѝѝа* можемо разумети и као *рѝмѝѝа*; тако исто се, вероватно, омакао узлазни акценат у *клѝнчѝрба*, јер и ми данас ту реч изговарамо *клѝнчѝрба*; али како су обе те речи образоване у духу поменутих горе речи, Вук је могао написати и ту *рѝм-ѝѝа* и *клѝн-чѝрба*.

Међутим за све се наведене речи то не може рећи; па ипак и за њих вреди да су сложене у којима се сваки део осећа још, донекле, као засебна реч или као засебни део речи; зато је сасвим природно што је Вук написао *сѝр̀зи-ма̀ншија* (= *сѝр̀зи-ма̀ншија*), *сѝр̀зибра̀да* (= *сѝр̀зи-бра̀да*)

Истина, у другим случајевима Вук код оваквих случајева изоставља акценат друге речи, као што се могло и очекивати: *вуци-башина*, *дражи-вашка*, *граби-капа*, *гури-врећа*, *испи-чушур*, *приси-пешља*, *шор-капа* итд. Тако исто и у овим се случајевима пробије по који пут акценат у другом делу сложенице као *изједи-погача*, али оне су ретке; иначе је и овде обично: *скочи-дјевђјка*, *пѐци-рѐи*, *памши-вијек* и сл. само са дужином у другом делу. У још старијим образовањима, у којима је јединство значења потпуно спроведено, имамо и губљење дужина иза акцента као у *Дабужив* (име), са којим се могу испоредити недовршене, нове сложенице као: *на-зло-брз*, *у злу-ддбар*, *крсти-куме-дѐше* и сл. Према множини речи типа као *виси-баба*, *лѐши-пас*, *дѐво-коза* и сл., у којима је други део сложенице енклитичан, или *добро-дѐва* и сл., у којима би први део био проклитичан, сасвим су ретки случајеви као *сврзи-маншија*, *изједи-погача* и, нарочито, као *прво-брдшучед*, *Злопоглеђа* и сл. Ја сматрам да су сви ти случајеви нови по пореклу и да се у њима огледа јака индивидуалност речи заједно са акцентима. Па и у тим речима језичко осећање наше тежи да доведе њихов акценат у потпун склад са акценатским особинама унутрашњости речи. Вуково *очилѐдно* изговара се данас *очиледно*, *очевѐдно* се изговара *очевидно* са правилним повлачењем акцента. У случајевима као *Злопоглеђа*—акценат " се претвара у ' према оном закону новије акцентуације да " не може стајати у средини речи (изван првог слога). Према томе, изговара се *Злопоглеђа* као што се догађа у страним речима (исп. напр. у *интересантан* од страног *интересантан* и сл.; исп. такође са овим у неким нашим говорима и правилно повлачење акцента: *интересантан*). Да поменем овде и новоначињену реч *Југославија* коју најређе изговарају тако, већ обично *Југославија* и према страном изговору (напр. немачком *Jugoslawien*) и према оним сложеним речима начињеним према страним угледима (као *иван-цвијеш*, *славуј-грло* и сл.). Поред *Југославија*, које се ускладило са законима акценатског преноса у засебним речима, чује се и *Југославија* као други излаз из необичног положаја, тј. са претва-

рањем \sim у ' у оном положају где \sim не може стајати у књижевном језику.

Али и у случајевима где се у сложеним речима увикао акценат индивидуалних речи који није у складу са употребом акцената у средини речи (исп. и *мнѡгоѡдѡштовѡнѡ мнѡговѡљенѡ* и сл.), тај се акценат полако губи тиме што сама реч, у којој је он био употребљен постаје енклитична (исп. *нѡјлѡйшѡ-нѡјлѡйшѡ*, *мнѡгоѡштовѡнѡ* и сл. примере в. НЈ н. с. I 176—7) или се врши правилно повлачење акцената на претходни слог: исп. код Вука „бѡг-помѡћ“ од „бѡг-пѡмѡћ“ преко „бог-пѡмѡћ“ (са проклитичним првим делом); код Ристић-Кангрге (стр. 905) имамо *руко-ѡѡмоћ* (тј. пѡмѡћ), што би претстављало први ступањ (бѡг-пѡмѡћ) и што се све више изговара *рукоѡмоћ*.

Као што се из овога види, закон о акцентима у границама засебних речи одржава се у нашем језику и даље, и када се деси да речи свој необични акценат унесу у какве сложенице у којима се по смислу осећају два дела, језик тражи излаза на различите начине: или тиме што нестаје једног од два акцената, и то тако што реч која чини саставни део сложенице постане проклитична или енклитична, или тиме што се акценти \sim и " средњих слогова пренесу за један слог према почетку као ' (или ') или тако што ти акценти задржавају своје место претварајући се \sim у ', а " у '.

Има једна доста велика категорија случајева која то лепо осветљава. То су заменице или прилози са додатом речцом *ѡд*, прилозима *кѡд*, *кѡд*, *ѡдѡ* и сл. који им дају засебно значење, али који чувају у извесним случајевима и своју аутономију на основу свог засебног значења; чим значење заменице или прилога са додатим тим речцама постаје јединствено, оне се утапају у реч којој су додате и свој акценат предају претходном слогу.

Исп. *ко-ѡдд* зна, и он није *ма кѡѡд*; у првом случају *ѡдд* има своје засебно дистрибутивно значење („сваки онај ко“), а у другом *ѡд* чини целину са заменицом значећи *нико*; у *којекѡд*, *којекѡдѡ*, *којекѡдд*, *којиѡдѡдер*, *којекѡкѡи*, *којекѡко* и сл. чува се други део сложене заменице још непрестано, имајући своје засебно значење и уносећи тако и свој

индивидуални акценат који показује да су то нове творевине. У неким се случајевима (у *којекѝкѝ* и сл.) он не противи акценатским односима у нашем језику, и ту ће се свакако одржати; а у другим у којим се противи он ће се, несумњиво, постепено подвргнути општем акценатском покрету који се у границама речи још врло јасно осећа. Тако Вук пише у духу тога сасвим правилно *каѝкад* раније *каѝкаѝд*, али он пише, у исто време, и *каѝѝкад* (м. *каѝѝкаѝд*), што ми данас изговарамо *каѝѝкад* (као што су тачно забележили Ристић-Кангрџа). Наши лексикографи пишу данас *каѝѝоѝд*, *каѝѝоѝд*; то је, уствари, још непотпуна сложеница *каѝ-ѝоѝд* или *каѝд-ѝоѝд* са увек лабилним другим делом, али са правилним избегавањем двају акцената; али дефинитивна је сложеница *каѝѝоѝд* у значењу „некад“.

Ово разлагање могло нам је показати: да се тешко трпе два акцената и у сложеницама од два дела и да језик налази начина да их уклони: или изостављањем једног од двају акцената и подвргавањем кратких низлазних акцената или повлачењу за један слог уназад или претварању низлазних акцената у узлазне. У границама речи влада још стално тенденција превлачења акцената, ако се којим начином нађу у њима такви акценци. Преношење акцената у вези речи све више се избегава, мада се још много од тога сачувало (*у грѝд*, *у куѝи*, *на куѝи* и сл.), иако не свугде подједнако; али такво преношење и старих и новијих акцената сачувало се потпуно у сталним (стајаћим) изразима прилошког и свакојаког другог карактера (*на памѝш*, *на обљѝк*, *на воду*, *за рѝку* и сл.).

Из тога се види да су индивидуални акценци појединих речи учинили да се појединачни акценци речи одупру утицају реченичног акцената који би могао помутити слику акценатских односа; они често уносе своје акценци и у везу речи (у синтагме). Али тиме је акценциуација појединачних речи постала још крућа и још је дубље продрла у садржину обавезних фонолошких елемената за значење речи, чиме се може много штошта објаснити и у реченичној ритмици и у ритмици нашег језика уопште.

У толикој мери то не стоји са дужинама у речима; али о томе — другом приликом.

*

Ово доведе било је написано и сложено када ми је дошао до руку чланак Николе Рончевића под називом „Моја предавања и А. Б. Клаић“ (Хрватско коло 4, 1950, 736—740). У том се чланку делимице додирују питања¹⁾ о којима се говори и у овом чланку, али се о њима расправља на сасвим други начин. Тако писац износи да треба изговарати у загребачком књижевном центру: *аудиција*, *новела*, *Југославија*, *Аустралија* (али *Славонија*), *ашенџџор*, *аџиџџор*, *дириџент*, *музикант*, *дилетант*, *солист*, *лингвист*, *комунист*, *фашист*, *ојоршунист*, *фотограф*, *клавирист*, *лаборант*, *машурант* (али *студент*, *акцент*), *лабораншица*, *лаборанткиња*, *интелиџентан*, *комплетантан*, *педантан*, *интересантан*; генитиви мн. *Американца*, *Далматинца*, *појединца*, *Црногораца* (према ном јд. *Црногорац*), *погорџаца* (ном. јд. *погорџац*), *језикословца*, *жушокљунца*, *изуџџака*, *заврџџака*, *задаџџака*, *мини-стџџава*, *новела* итд.

Да бисмо се разабрали у овим примерима, узвемо их редом. Није тешко уверити се да сви ови случајеви лепо пристају у онај ред појава о којима је напред говорено. Уколико се међу примерима налазе речи са страним акцентима, оне имају у савременом нашем књижевном језику београдског центра или превучен акценат или измењен у узлазни. Реч *аудиција*, уколико се употребљава, гласи код нас *аудиција* (исп. и *аудиџор* и сл. које је сасвим обично), *новела* гласи или *новџела* или *новџела* (као што има Ристић-Кангрга); о Југославији исп. напред; *Аустралија* изговара се код нас једино *Аустралија* подједнако баш са *Славонија*; *ашенџџор* је сасвим обична реч, и то увек са пренесеним акцентом, *аџиџџор* исто тако; већина осталих речи са кратким низлазним акцентом имају увек повучен акценат баш као *студент*, *акцент*, дакле: *дириџент*, *музикант*, *дилетант*, *солист*, *лингвист*, *комунист*, *фашист*, *ојоршунист*, *фотограф*, *лаборант*, *машурант*. Некипут се понеке од ових

¹⁾ О другим питањима која се у том чланку додирују — другом приликом.

именица могу чути у множини са старим местом акцента, али са измењеним квалитетом: *дириџенџи*, *музиканџи*, *дилеџанџи*, *лаборанџи*, *машуранџи*; али се остале и у множини употребљавају једино са пренесеним акцентом: *сџолисџи*, *лингвистџи*, *комунистџи*, *фаџиистџи*, *оџорџунистџи*, *фоџџоџрафи*, *клавирџистџи*. Када се чује који пут *машуранџи* и сл., јасно је да је употребљен акценат као у страниј речи. Исто тако имамо и *лаборанџкиња* (*лаборанџица* се не употребљава, али би, вероватно, имала исти акценат) или *лаборанџкиња* (*лаборанџица*). Од ових именица наћи ћемо сасвим правилно код Ристића-Кангрге: *новџела*, *Аџустралиџа*, *аџенџаџор*, *аџиџаџор* (исп. *аџиџаџија*), *дириџенџи*, *муџиканџи*, *дилеџанџи*, *сџолисџ(а)*, *комунистџ(а)*, *фаџиистџ(а)*, *оџорџунистџ(а)*, *фоџџоџраф*, *лаборанџи* (исп. *лаборанџџрија*), *машуранџи* (исп. *машуранџкиња*). Као што се види, у свим овим речима и речник Ристића-Кангрге — има исте појаве. Међутим у овим страним речима ми данас не повлачимо обично акценат, већ га изговарамо као ' , дакле ' место туђег " : *инџелиџенџан*, *комџиџенџан*, *џеданџан*, *инџересанџан*. Ристић-Кангрга имају и ту исто то: *инџелиџенџан* (исп. и *инџелиџенџија*), *комџиџенџан* (исп. *комџиџенџија*), *џеданџан* и *џеданџан* (али само *џеданџанџи*, *џеданџерија*), *инџересанџан*. Ја ове примере из речника Ристића и Кангрге наведох зато што су они бележили акценте по чувењу и своме језичком осећању, а не према каквом теориском мудровању.

По себи се разуме да у свима осталим случајевима, тј. у генитиву множине наших речи, имамо увек превучен акценат: *Амерџканџаџа*, *Далмаџиџаџа*, *џоџедџиџаџа* итд. Да наведем, најзад, и последња два примера: ген. мн. *новџела* и *минџистџарџџаџа* (са ном. јд. *минџистџарџџо*, исп. напр. *сведџоџанџџо*: ген. мн. *сведџоџанџџаџа*; Даничић мисли да ће у ген. мн. од једне једине речи ове врсте која код њега има множину *џиџи сведџоџанџџаџа*; али, уствари, и од *сведџоџанџџо* као и *велиџанџџо*, које су у обичној употреби, имамо у свакидшњем говору искључиво *сведџоџанџџаџа*, *велиџанџџаџа*).

Што се тиче ове последње групе случајева, ту писац чланка узима, уколико тачно наводи акценте, примере из

говора са непренесеном акцентуацијом, на што он, по моме мишљењу, никаквог права нема, јер та акцентуација не претставља акцентуацију нашег, тј. српскохрватског, књижевног језика. Према томе ти случајеви не иду међу оне прве.

Остали примери које је писац навео, а који су напред изнесени, претстављају у изговору нашем потпуну потврду онога што је напред речено, па се можемо запитати: да ли је било потребно на основу њих постављати нове принципе. Из њих је само једно јасно: да се стран акценат у домаћем изговору загребачког језичког центра дуже држи пошто је стално потпомаган обнављањем из тог страног извора. Али иначе, без тога, тај изговор ипак попушта и у загребачком центру под утицајем штокавске акценатске системе. Примери које писац даље наводи то најбоље потврђују, само ако их је он тачно према изговору забележио. Он пише са заменом туђег " нашим ' : *министар* (исп. наше *министар*, обоје од страног *министар*), *семестар* (исп. наше *сѐместар*), *оркестар* (исп. наше *оркестар*), *регистар* (исп. наше *регистар*), *комунизам*, *реализам* (тако је и код нас), *коректор* (исп. наше *кореkтор*), *инструктор* (исп. наше *инструктор*), *дешектор* (исп. наше *дѐшектор*), *селектор*, *шелејриншер*, *ректор* (код нас *рѐктор*, јер се на првом слогу акценат " могао одржати према законима наше акцентуације), *директор* (исп. наше *директор*) као, вели писац, *Дурмитор* (које има, вероватно, ' пренесено са последњег слога); али *професор*, *калуђер*.

Као што се одавде види, и у Загребу имамо оне три етапе које смо напред констатовали: *акценш*, *сѐуденш*, *професор*, *калуђер* претстављају правилно повлачење акцента; *семестар*, *оркестар*, *комунизам* и сл. претстављају такође сасвим правилно претварање " у ' у овом положају према правилима о употреби ' у нашем савременом књижевном језику; и најзад, *ашенштајтор*, *фолордф*, *лингвист* и сл. претстављају још туђински акценат који се још није прилагодио правилима наше акцентуације, пошто бива стално освежаван страним изговором.

Дакле, као што се из овога види, и у загребачком центру принципски имамо оно исто што и у београдском;

само са том разликом што је оно што је у загребачком центру најчешће, тј. употреба речи са туђинском акцентуацијом, — у београдском је готово потпуно прилагођено нашој акцентуацији (као што је само у малом броју случајева у загребачком центру); оно што је доста обично у загребачком центру (само квалитетско прилагођавање акцената према нашем језику, напр. *реализам*, *комунизам* и сл.) — то је у београдском ређе; и најзад, оно што је у загребачком центру најређе (повлачење акцената за један слог напред), — то је у београдском најобичније (фотограф, агитатор, фашист итд.).

Овде је посреди питање само времена: процес прилагођавања речи са туђинским акцентом отпочео је и у загребачком центру и он ће се, несумњиво, и у њему у току времена продужити. Има ли ко права да насилно тај процес зауставља прописивањем обавезне употребе његових етапа које се огледају у различним речима и које су у њима привремене? Мислим да је одговор и сам по себи јасан.

Што се тиче покушаја пишчева да приближи по акцентуацији књижевни језик, макар у којем делу његову (у примерима као *Поједињаца*, *Црнобрјаца* и др.), домаћим дијалектима, мислим да је сасвим неоправдан и да се противи основним принципима језичког развитака нашег књижевног језика: да се изговор књижевног језика по различним центрима наше земље има управљати према општекњижевном, а не општекњижевни изговор према локалном. Какав би се хаос створио у књижевном језику када би се узаконило оно што писац тражи!? Јер би то вредело за све крајеве наше: сваки би могао добити то право за себе.

Ови покушаји пишчеви потичу, ја мислим, из основног погрешног разумевања његова да имамо четири књижевна језика: словеначки, хрватски, српски и македонски. Истина је да имамо и више народности и засебних република него четири, али књижевних језика имамо само три: словеначки, српскохрватски (српски или хрватски), са две азбуке и два књижевна изговора једног гласа, и македонски. Истина је да ће се књижевни језик српскохрватски разликовати према изговору, извесним цртама речника и понечем другом у раз-

личним центрима наше земље још дуго времена, али ће под утицајем заједничког књижевног језика бивати све веће уједначавање њихових особина. Озакоњавањем различних покрајинских особина као обавезних за њихов књижевни језик износи се тежња да се од тога одустане и да се разлике међу различним центрима што више удубе, не би ли, вероватно, то довело до стварања засебних књижевних језика.

У току времена несумњиво ће и српскохрватски језик примити и доста особина из различних центара својих; али то ће ићи природним развитком као што је и досад ишло, а никако стварањем, на показани начин, вештачких или принудних мера у том правцу. То, уствари, води нечем сасвим другом.

А. Белић